

Skriftlig redegørelse

(Redegørelsen er optrykt i den ordlyd, hvori den er modtaget)

Landdistriktsredagørelse 2002 af 11/12 02.

(Redegørelse nr. R 4)

Indenrigs- og sundhedsministeren (Lars Løkke Rasmussen):

1. INDLEDNING

Regeringen ønsker en afbalanceret udvikling i Danmark – et Danmark, hvor alle områder er attraktive for udvikling og bosætning og hvor både befolkning og den økonomiske aktivitet geografisk er spredt. Landdistrikterne er en vigtig del af denne balance.

Derfor ønsker denne regering også – i lighed med den forrige – årligt at redegøre for udvik-

lingen i de danske landdistrikter i form af en landdistriktsredagørelse.

I denne redegørelse fremlægges regeringens landdistriktspolitik. Udgangspunktet er de udfordringer, som landets tyndt befolkede områder står over for.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet har en koordinerende rolle i regeringens landdistriktspolitik. Men herudover har mange ministerier fokus på landdistrikterne i forskellige sammenhænge. Formålet med landdistriktsredagørelsen er bl.a. at belyse de initiativer, som regeringen på tværs af sektorområderne foretager for at fremme udviklingen i landdistrikterne.

2. LANDDISTRIKTER I DANMARK

Der bor ca. 800.000 mennesker i de danske landdistrikter.

Bredt formuleret er et landdistrikt i Danmark kendetegnet ved at være et tyndt befolket område, tæt ved naturen, men ofte med forholdsvis stor afstand til privat og offentlig service. Boligmassen er præget af individuelle ejerboliger og erhvervsstrukturen er, trods forandringer, præget af landbrug, fiskeri, fremstillingsvirksomhed samt bygge og anlæg men i mindre grad servicevirksomhed.

En tidligere gennemført undersøgelse blandt nuværende og potentielle beboere i landdistrikter har vist, at de største kvaliteter her opfattes som nærhed til natur, frisk luft og rummelighed samt et godt socialt miljø.

At god plads bliver vurderet som en kvalitet understreger også en afstandsdimension, som i sin modsætning betyder længere afstand til privat og offentlig service, som er en af de strukturelle betingelser, der knytter sig til at bo på landet i forhold til de bymæssige områder. Vælger man således at bosætte sig i et landdistrikt eller i en landsby med de fordele det bringer med sig, fravælger man samtidig nogle muligheder, der ligger i at bo tæt i et bymæssigt område.

Der er landdistrikter i stort set alle kommuner, men der er selvfølgelig områder, som er mere præget af landdistriktsforhold end andre. Landdistrikter er således ikke nogen ensartet størrelse. Nogle landdistrikter er nærmest at betragte som forstæder til større byer og har derfor typisk begrænset afstand til bl.a. service. Andre landdistrikter er en del af større tyndt befolkede områder, atter andre indgår i hvad der kan kaldes udkantsområder. Kort over landdistrikterne, jf. bilag 2. (Ikke optrykt her).

På trods af disse forskelle i vilkår afhængig af beliggenheden er det samtidig vigtigt at være bevidst om de fællestræk, som karakteriserer landdistrikterne.

Landdistriktspolitik handler om forskellen mellem land- og byområderne i Danmark. Udgangspunktet er udvikling i lokalområder, hvor offentlig og privat service er spredt. Landdistriktspolitikken skal således sikre, at landområderne fortsat er attraktive for erhverv og bosætning.

Regionalpolitik vedrører forskellen mellem regioner, hvor land og by er sammenhængende områder. Udgangspunktet er større områder, f.eks. amter eller pendlingsbaserede arbejdsmarkedsregioner, således som det i øvrigt fremgår af regeringens Regionalpolitiske redegørelse, april 2002.

3. UDFORDRINGER FOR LANDDISTRIKTERNE

I det følgende gennemgås udviklingen i landdistrikterne, landkommunerne samt den del af landkommunerne, som defineres som udkantskommuner. Hermed identificeres de vigtigste udfordringer for landdistriktspolitikken. Den nærmere talmæssige belæsning samt definitioner af landdistrikter og kommunegrupper fremgår af bilag 2. (Ikke optrykt her).

3.1 Økonomi og beskæftigelse

Økonomi og beskæftigelse udgør grundlaget for udviklingen i landdistrikterne. Det er vigtige forudsætninger for at servicefaciliteterne kan opretholdes og at landdistrikterne dermed er og forbliver en attraktiv bosætningsmulighed.

Overordnet har de seneste år generelt været præget af vækst i beskæftigelsen og lav ledighed. Væksten er dog ikke lige fordelt geografisk. Mens landkommunerne siden 1994 har haft en vækst i beskæftigelsen opgjort efter bopæl på 4,9 pct., har bykommunerne i samme periode haft en vækst på 7,7 pct. I udkantskommunerne har beskæftigelsen været mere svingende, og der har i de seneste tre år været tilbagegang i beskæftigelsen.

Siden midten af 90'erne er ledighedsprocenten faldet i både landkommuner og bykommuner. Samtidig er forskellen mellem kommunegrupperne blevet indsnævret i perioden og de seneste år har ledighedsprocenten været meget ens. Traditionelt har landkommunerne haft større sæsonudsving i ledigheden, men sæsonudsvingene er blevet mindre.

Hvad angår det kommunale udskrivningsgrundlag, er der betydelige forskelle mellem de forskellige kommunegrupper. Udkantskommunerne har med 96.000 kr. det laveste gennemsnitlige udskrivningsgrundlag pr. indbygger i 2002. Det gennemsnitlige udskrivningsgrundlag pr. indbygger i hele landet er på 116.000 kr. Der er over en længere årrække sket en væsentlig indsnævring af forskellene mellem land- og bykommuner, men der er tegn på, at forskellene i disse år igen bliver lidt større.

Beskæftigelsen opgjort efter bopæl henføres til den kommune hvortil der betales skat, og har på den måde indflydelse på det kommunale udskrivningsgrundlag. Beskæftigelsen opgjort efter arbejdssted angiver derimod, hvor mange arbejdspladser der er i lokalområdet. Landkommunerne har i perioden 1993-2002 haft en vækst i beskæftigelsen på 2,8 pct., hvor bykommunerne har haft en vækst på 6,8 pct. Den del af landkommunerne, som samtidig er udkantskommuner, har i samme periode haft et fald i antallet af arbejdspladser på 2,9 pct.

Ledigheden er lav i landkommunerne, men det er i byområderne, at væksten i antallet af arbejdspladser har været højest. Det betyder, at folk, som bor i landkommunerne, i større udstrækning arbejder i bykommunerne og dermed må transportere sig længere. Landområderne er i højere grad blevet afhængig af udviklingen i byområderne.

Opgørelsen viser også, at udkantskommunerne står overfor nogle strukturelle problemer i form af et fald i antallet af arbejdspladser samtidig med, at der sker et fald i beskæftigelsen.

Udviklingen i beskæftigelse og arbejdspladser viser, at der er behov for en særlig indsats i forhold til landdistrikterne i landets udkantsområder. Udfordringen er at styrke den økonomiske udvikling, således at udviklingen i beskæftigelsen kan vendes.

3.2 Befolkningssammensætningen

Ca. 800.000 mennesker eller 14,8 pct. af den samlede danske befolkning er bosiddende i landdistrikterne. Det er en mindre andel end for 10 år siden, om end befolkningstallet i landdistrikterne samlet er steget i perioden. I landkommunerne har befolkningstallet ligeledes været stigende i løbet af de seneste 10 år. Befolkningstilvæksten er dog ikke jævnt fordelt. Udkantskommunerne har i samme periode oplevet et fald i befolkningstallet.

Der er demografiske forskelle mellem land og by. I landdistrikterne er der en forholdsvis høje-

re andel af børn end i byområderne. Der er dog en tendens til, at antallet af børn under seks år falder i landdistrikterne i forhold til hele landet. Dette har betydning for planlægning af dagpasningstilbud og skoletilbud. 8 pct. af landdistrikternes befolkning er i alderen 17-25 år, hvilket er en mindre andel end i byområderne. Det bekræfter, at unge flytter mod byområder f.eks. i forbindelse med uddannelse. Spørgsmålet er, i hvilket omfang disse vender tilbage og bosætter sig i landdistrikterne efterfølgende. Det afhænger bl.a. af erhvervs muligheder, udbuddet af

servicefaciliteter og mulighederne for at finde en passende bolig.

Når befolkningssammensætningen betragtes på kommuneniveau, ses det, at særligt udkantskommunerne har mange ældre. Også gruppen

af personer i alderen 46-64 år er forholdsvis stor, hvilket betyder at udkantskommunerne på sigt kan forvente en større ældreandel. Samtidig er der forholdsvis færre i alderen 17-45 år i disse kommuner.

Det er vigtigt at være opmærksom på den befolkningstilbagegang, som præger landdistrikterne i udkantskommunerne. Befolkningstilbagegangen er i sig selv en udfordring og bør imødegås, men ændringer i befolkningssammensætning kan endvidere stille betydelige krav til prioritering og omprioritering i det lokale serviceudbud fra kommunen.

Uddannelsesniveaueet i hele landet som helhed er steget, og den relative stigning i landdistrikternes uddannelsesniveau i forhold til byområderne i løbet af de seneste 10 år har stort set været identisk. Det generelle uddannelsesniveau i landdistrikterne er dog stadig lavere end i byområderne. Således er der i landdistrikterne 42

pct., som kun har en grunduddannelse. I byområderne har 33 pct. en grunduddannelse. 36 pct. i landdistrikterne har en erhvervsfaglig uddannelse og 16 pct. har en videregående uddannelse. I byområderne er der 34 pct. med en erhvervsfaglig uddannelse, mens 21 pct. har en videregående uddannelse.

En varieret befolkningssammensætning er et vigtigt element i en positiv landdistriktsudvikling. Herudover er det en udfordring for landdistrikterne ikke at sakke bagud mht. uddannelsesniveau, men tværtimod tilnærme det til byens.

En grundlæggende forudsætning for at skabe levedygtige landdistrikter er en positiv befolkningsudvikling. Landdistrikterne og landkommunerne har en helt konkret mulighed for at øge befolkningen ved at tiltrække og fastholde flere indvandrere og efterkommere fra tredjelande. Siden 1996 er der, om end fra et beskedent udgangspunkt, sket en markant stigning i andelen af indvandrere og efterkommere i udkants- og landkommunerne. Det skyldes ikke mindst, at landets nyankomne flygtninge siden 1999 er blevet fordelt mellem landets kommuner efter geografiske kriterier.

Det er dog i udgangspunktet svært for de små kommuner at fastholde flygtninge. Erfaringerne fra perioden inden 1999 viser, at flygtningene ofte vælger at flytte til den nærmeste større

by. Integrationsloven fra 1999 sigter mod at fastholde flygtninge i modtagekommunen i tre år, men det er dog endnu ikke muligt at vurdere effekten heraf. Flytning inden for kommunegrænsen i treårsperioden har ingen økonomiske konsekvenser for flygtningene. Det betyder at nogle flygtninge, som placeres i landsbyer hurtigt vælger at flytte ind til kommunens hovedby. Noget tyder derfor på, at det kræver en ekstra indsats af lokalsamfundet, hvis flygtningene skal trives i landdistrikterne. Enkelte kommuner har etableret et samarbejde med de frivillige organisationer for at integrere flygtningene i lokalmiljøet. Erfaringerne fra dette samarbejde er generelt gode. Bilag 4 (ikke optrykt her) beskriver en undersøgelse af integration af flygtninge i landkommuner og mindre bykommuner.

Udfordringen for landdistrikter og landkommuner er at sikre en god integration, således at flygtningene både i og efter endt introduktionsprogram kan fastholdes her.

3.3 Erhvervsstrukturen

Selv om landbrugets erhvervsmæssige betydning i landdistrikterne har været aftagende igennem mange år, er erhvervet stadig meget væsentligt for landdistrikterne og i landdistriktsudviklingen fremover.

Landdistrikterne er endvidere domineret af små og mellemstore virksomheder, og i forhold

til byområderne er der flere beskæftigede inden for fremstillingsvirksomhed samt bygge- og anlægssektoren. Samlet er landdistrikterne præget af erhverv, som er forholdsvis konjunkturfølsomme. Der er derfor behov for, at der fokuseres på at skabe alternative beskæftigelsesmuligheder i landdistrikterne.

Den moderne IT-teknologi gør det muligt for traditionelle by-virksomheder inden for en række servicefag at slå sig ned i landdistrikterne. Når kommunikationen nu i vid udstrækning foregår elektronisk, er der i nogle erhverv bedre mulighed end tidligere for at overvinde barriere

er i form af geografisk afstande. Om en sådan virksomhed rent faktisk vil slå sig ned i et givet landdistrikt kan afhænge af en lang række faktorer såsom det fysiske miljø, service- og fritidstilbuddene m.m.

Det er en udfordring at udvikle nye og alternative erhvervsmuligheder i landdistrikterne, herunder at udnytte de muligheder den nye teknologi giver. Det er vigtigt, at rammerne for erhvervsudvikling udvides, således at det bliver lettere at etablere sig på landet. Endvidere vil initiativer rettet mod små og mellemstore virksomheder især gøre en forskel i landdistrikterne.

På kommuneniveau er der også forskel på erhvervsstrukturen. I landkommunerne er der væsentligt flere, som er beskæftiget inden for de primære erhverv, fremstillingsvirksomhed samt bygge- og anlægssektoren. Til gengæld er der betydeligt færre beskæftiget inden for serviceerhvervene. Den generelle udbygning af velfærdssamfundet har været medvirkende til, at mange er beskæftiget indenfor offentlige og private tjenesteydelser i alle kommunetyper.

3.4 Udviklingen i serviceudbuddet

I et landdistrikt vil den offentlige og private service nødvendigvis være mere spredt end i byområder. Men fraset dette efterspørges de of-

fentlige og kommunale serviceydelser i dag i vidt omfang på samme niveau i landdistrikter og bynære områder.

Det er således erfaringen fra de senere år, at der er sket en indsnævring af forskellen i det kommunale serviceniveau mellem land- og bykommuner, f.eks. målt ved nettodriftsudgifterne.

Med borgernes øgede ønsker til serviceydelser og kvaliteten deraf stilles der særlige krav til ikke mindst kommunernes tilrettelæggelse af serviceudbuddet. Honoreringen af disse ønsker kan være afgørende for, om familier eller andre vælger at bosætte sig i landkommunerne og i et landdistrikt.

Udfordringen for kommuner og amtskommuner med landdistrikter er, at tilvejebringe en offentlig service, som både lever op til borgernes ønsker om nærhed og kvalitet.

4. DE VÆSENTLIGE AKTØRER I LANDDISTRİKTSUDVIKLINGEN

Det er vigtigt for regeringen at understrege, at alle har et fælles ansvar for udvikling. Udviklingen i landdistrikterne skal ske på tværs af sektorområder og på tværs af forvaltningsniveauer. Endvidere skal lokalbefolkningen selv have mu-

lighed for at præge udviklingen. Det betyder, at lokalbefolkningen i betydelig grad også selv er ansvarlige for og kan medvirke til, at området er attraktivt for bosætning og erhverv i samspil med de offentlige myndigheder.

Civilsamfundet

Foreningslivet er en særlig ressource i landdistrikterne.

Foreningslivet bliver ofte fremhævet som en ressource i landdistrikterne. Mange indbyggere er involveret i foreningslivet og antallet af aktiviteter er typisk højt. Der ydes en stor frivillig indsats på mange forskellige områder. Særligt på sogneniveau er engagementet stort. Foreningerne udgør derfor et potentiale for udviklingen. Det er dog forholdsvis få foreninger, som er direkte involveret i udviklingsaktiviteter. Det dre-

jer sig bl.a. om sogne-, borger- og erhvervsforeninger. Langt de fleste foreninger beskæftiger sig med kulturelle og fritidsprægede aktiviteter. Disse foreninger er med til at skabe liv i området, og et aktivt foreningsliv kan være med at gøre området attraktivt f.eks. i forhold til bosætning.

Center for Forskning og Udvikling i Landdistrikterne har netop færdiggjort en undersøgelse

om foreningslivets betydning i landdistrikterne, som er nærmere refereret i bilag 3. (Ikke optrykt her).

Kommuner og amtskommuner.

Kommuner og amtskommuner er centrale beslutningstagere i udviklingen af landdistrikterne.

Kommuner og amter er ansvarlige for hovedparten af den offentlige service og planlægningen af de fysiske rammer på landet. De er derfor også centrale aktører i landdistriktsudviklingen.

Også i denne sammenhæng anser regeringen det for afgørende, at det kommunale handlerum udvides, således at der fås tilstrækkelig frihed til at kunne forandre, udvikle og nytænke.

Kommunerne er via det såkaldte frihedsbrev blevet opfordret til at indsende forslag og ideer til initiativer, der kan føre til øget effektivitet og kvalitet i den kommunale opgaveløsning. Æn-

dringer i planlovens landzonebestemmelser er et konkret tiltag, som udvider kommunernes kompetencer mht. indflydelse på den fysiske planlægning.

Det er vigtigt, at kommunerne og amterne tager ansvar for udviklingen i landdistrikterne og tænker på tværs af de traditionelle sektorgrænser. Mange kommuner anser deres kommuneplan som en plan for landdistrikterne. Men det er ikke tilstrækkeligt. Kommunerne opfordres derfor til at udforme en særskilt politik for landdistrikterne.

En landdistriktspolitik samtænker den fysiske planlægning med sektorpolitikkerne med sigte på at udvikle lokalsamfundene og landsbyerne. Der kan i den forbindelse være mange fordele ved at inddrage befolkningen i udformningen af en politik for netop deres lokalområde.

En evaluering fra 2001 viste, at en mindre del af landets kommuner havde udformet en skriftlig landdistriktspolitik, men at flere kommuner var midt i processen. Det vidner om, at der i kommunerne er en stigende opmærksomhed på landdistriktsområderne. Der er således forhåbninger om, at væsentlig flere kommuner har ud-

formet en landdistriktspolitik i 2003.

Regeringen har igangsat udarbejdelsen af en vejledning på området. Det skal hjælpe kommunerne og amtskommunerne med udarbejdelsen og implementeringen af en landdistriktspolitik.

Staten

Statslig koordination af landdistriktspolitikken er væsentlig.

Generelt har regeringen udvidet handlerummet for den lokale indsats. Men staten har også et tydeligt ansvar.

Med henblik på at styrke de statslige initiativer på landdistriktsområdet har indenrigs- og sundhedsministeren nedsat et tværministerielt koordinationsudvalg med repræsentanter fra alle relevante ministerier. Formålet med gruppen er bl.a. at sikre udveksling af informationer på tværs af ministerierne samt at bidrage til en koordinering af regeringens forskellige initiativer på området.

Med udvalget fås der på ministerielt plan en mere systematisk viden om, hvad der centralt sker i relation til landdistrikterne samtidig med, at formuleringen og koordineringen af regerin-

gens overordnede politik på området styrkes. Udvalget kan derfor ses som et supplement til Indenrigs- og Sundhedsministeriets landdistriktsgruppe. Landdistriktsgruppen er med til at give ministeriet viden om, hvad man i landdistriktskredse anser som problemer og udviklingsmuligheder på området.

Indenrigs- og Sundhedsministeriets har endvidere mulighed for at støtte forsøgsvirksomhed i landdistrikterne via Landdistriktpuljen. Ministeriet har netop modtaget 427 ansøgninger til puljen for 2003, hvilket vidner om, at der er aktivitet og interesse i landdistrikterne for selv at yde en indsats for at bevare og udvikle lokalområdet.

5. REGERINGENS PRIORITERINGER I LAND-DISTRIKTPOLITIKKEN

Hjælp til selvhjælp

Et af kodeordene i regeringens arbejde er hjælp til selvhjælp i stedet for passiv hjælp. Det er afgørende, at der skabes selv bærende udvikling i de små lokale samfund. Heri ligger ikke, at landsbyerne skal være selv bærende lokalsamfund i økonomisk forstand med arbejdspladser til alle områdets beboere. Mange steder skal udviklingen af landdistrikterne ses i et samspil med nærliggende byområder, hvor landsbyerne satser på at være attraktive beboelsesområder med pendling til byerne. I stedet kan bosættningen i landsbyen give basis for lokale servicevirksomheder samt et socialt og kulturelt liv.

Konkurrencedygtighed

Det er afgørende for regeringen, at erhvervslivet sikres gode vilkår. Gode vilkår sikres bl.a. med initiativer, som stimulerer konkurrenceevnen. Ikke alle områder i landet har lige gode rammebetingelser, når det handler om udviklingen af erhvervslivet. Forskellige områder har forskellige rammebetingelser og forskellige kompetencer. Det er vigtigt, at de lokale kompetencer identificeres og udnyttes. Forskelle i de lokale og regionale forhold giver næring til forskellige typer af erhverv og det er i det perspektiv, at de erhvervsmæssige styrker skal findes.

En multisektoral tilgangsvinkel

Landdistriktpolitik skal ses i et helhedsorienteret perspektiv på kommunalt og centralt niveau. Mange sektorområder berører landdistrikterne. Fokus skal flyttes fra den traditionelle sektororienterede tilgang til problemløsning til en tilgang, der tager udgangspunkt i området.

Infrastruktur

Infrastruktur som rammebetingelse er afgørende for landdistrikternes udvikling. Det gælder i særdeleshed den digitale infrastruktur i form af hurtige adgangsveje til Internettet, der muliggør deltagelse i videnssamfundet på første parket. 95 pct. af befolkningen har nu mulighed for ADSL. Alternative teknologier kan være reelle muligheder for højhastighedsadgang til Internettet for de resterende fem pct. af befolkningen. En hjemme-pc-ordning er et godt eksempel på udnyttelse af højhastighedsinfrastrukturen, og særligt i landdistrikter vil sådanne ordninger give et løft i fleksibiliteten i arbejdsstyrken.

Decentrale beslutninger og partnerskaber

Udformningen af en landdistriktpolitik er en god mulighed for kommunen til at indgå i en dialog med de mennesker, som bor i lokalområdet. Dialog vil sikre at udgangspunktet for udviklingen er de specifikke lokale forudsætninger. Dialog vil også sikre, at flere parter føler et ansvar overfor den udvikling, som foregår i området. Fælles ansvar udløser på den måde også frihed til at vælge mellem forskellige løsninger.

Danmark i balance

Regeringen ønsker en balanceret udvikling i hele Danmark. I en sådan balance indgår der mange forskellige aspekter, som alle handler om at styrke den økonomiske og befolkningsmæssige aktivitet i såvel landdistrikter som byområder og herved mindske behovet for passive overførelser.

6. REGERINGENS INDSATSOMRÅDER

Regeringen har igangsat en række initiativer, som imødekommer de udfordringer, som er nævnt i afsnit 3. Nogle af de igangsatte tiltag er specifikt rettet mod landdistrikterne. Andre af de igangsatte tiltag sigter mere generelt og kan f.eks. have en sammenhæng med en regionalpolitisk indsats. Bilag 1 (ikke optrykt her) beskriver de nævnte tiltag inden for de forskellige ministerområder. I bilaget er der som introduktion givet en skematisk sammenhæng mellem udfordringer og indsatsområder.

6.1 Økonomi og beskæftigelse

Den generelle økonomi og beskæftigelse i landet som helhed skal styrkes ved at skabe bedre rammer for udfoldelse, virkelyst og iderigdom. Regeringen har derfor allerede iværksat reformer og strukturforbedringer, som skal danne grundlag for vækst og fornyelse i hele samfundet. Initiativerne vil direkte eller indirekte også påvirke udviklingen i landdistrikterne.

Landdistrikter med en svag udvikling vil ofte være placeret i en svagt stillet region.

Regeringen vil tilstræbe, at den regionale udvikling på langt sigt fører til mindre ulighed i service, beskæftigelse og økonomiske vilkår i regionerne. Som led i arbejdet med at realisere denne målsætning vil regeringen i starten af 2003 fremlægge en *regionalpolitisk vækststrategi*, der kan medvirke til fortsat udvikling og vækst i

hele Danmark og imødegå uhensigtsmæssige regionale økonomiske forskelle.

Vækststrategien skal fokusere på vækstbetingelserne i både relativt velstående og økonomisk lidt mere tilbagestående områder. Udgangspunktet er de enkelte regioners individuelle vilkår og kompetencer.

For at styrke udbygningen af de regionale erhvervs mæssige styrkepositioner er ordningen *Regionale vækstmiljøer* igangsat. Formålet er at fremme udvikling og vækst i især små og mellemstore virksomheder, der har begrænsede ressourcer til selv at innovere, hjemtage ny viden og udvikle deres medarbejdere. Initiativet tilføjer de deltagende institutioner og virksomheder ny viden og uddannelses tilbud inden for vækstmiljøets faglige område. Dette har positive konsekvenser inden for erhvervsudvikling, forskning og uddannelses tilbud.

I løbet af foråret 2002 har spørgsmålet om udflytning af statslige arbejdspladser været til debat. Regeringen mener, at placeringen af statslige arbejdspladser skal ses i sammenhæng med de overordnede bestræbelser på at skabe vækst i hele landet såvel som i de enkelte områder. Placeringen af statslige arbejdspladser skal sammentænkes med andre initiativer for erhvervs- og beskæftigelsesudviklingen i det pågældende område. Regeringen vil i *regeringens årlige regionalpolitiske redegørelse* også redegøre for udviklingen i lokaliseringen af statslige arbejdspladser.

Regeringen vil endvidere overvåge den regionale balance i tiltag, der vedrører forenkling og reduktion af statslige enheder og dermed indebærer ændringer i den offentlige beskæftigelse i et lokalområde. Også her vil resultaterne og erfaringerne blive fremlagt i regeringens regionalpolitiske redegørelse 2003.

6.2 Erhverv

Landdistrikternes erhvervsstruktur er præget af landbrug og af små og mellemstore virksomheder særligt inden for de såkaldte sekundære erhverv. Regeringen ønsker at fremme en udvikling, der dels kan fastholde og udvikle landbrugserhvervene, dels kan understøtte et varieret og differentieret erhvervsliv i landdistrikterne.

For at understøtte mulighederne for generel erhvervs mæssig udvikling i landdistrikterne har regeringen sikret *ændringer i planlovens landzonebestemmelser*. Ændringen betyder, at beslutninger om udviklingen i landdistrikterne lægges

tæt på borgerne. Kommunerne er dem, som bedst kender de lokale forhold. Derfor har de pr. 1. september 2002 overtaget landzonekompetencen fra amtsrådene og fra Hovedstadens Udviklingsråd. Samtidig er der indført en ny regel om naboorientering, før der gives landzonetilladelser. Ændringerne betyder forbedrede anvendelsesmuligheder for udnyttelse af landbrugsbygninger og landbrugsejendomme til erhverv og bosættelse.

Det er desuden nødvendigt at fremme rammevilkår, der styrker fødevarersektorens tilpasnings- og vækstmuligheder under ændrede vilkår. Med udgangspunkt i primærjordbruget vil Fødevareministeriet i 2003 udarbejde en *analyse af vækstmulighederne i fødevarerproduktionen*. Analysen har således direkte relevans for landdistriktudvikling og indgår som en del af den generelle vækststrategi – Vækst med Vilje.

Regeringen vil endvidere i 2003 gennemføre et udvalgsarbejde med henblik på en *forenkling og modernisering af landbrugsloven*.

Endelig er det regeringens strategi, at alle – også i landdistrikterne – skal have adgang og kompetencer til at anvende og udnytte de informationsteknologiske muligheder i hele Danmark. Regeringen har i foråret 2002 fremlagt redegørelsen »IT for alle«.

6.3 Serviceudbuddet i landdistrikterne

Befolkningen i landdistrikterne skal sikres serviceydelser af høj kvalitet. Det er vigtigt, at serviceydelserne er tilpasset befolkningssammensætningen. Det kan betyde, at kommunerne, som er den største udbyder af serviceydelser, må udvikle nye måder at løse opgaverne på.

Der er igangsat en række initiativer, som konkret sigter mod at styrke eller bevare offentlig og privat service i de tyndt befolkede områder. Initiativerne giver mulighed for at finde utraditionelle løsninger til typiske problemer.

På *folkeskoleområdet* er der siden 2001 gennemført en række forsøg. På baggrund af folkeskoleforliget i november 2002 vil der blive foreslået permanent lov hjemmel for disse forsøg. Det drejer sig om samdrift mellem kommunale dagtilbud og skolefritidsordninger (SFO) samt fælles skoleledelse i landdistrikter og mindre bymæssige bebyggelser. Samdriften af dagtilbud og SFO betyder, at daginstitutionen og skolen har fået fælles leder og bestyrelse.

Hensigten med fælles skoleledelse er at bidrage til at opretholde mindre skoler i landdistrikter og mindre bymæssige bebyggelser, hvis der

er et lokalt forankret ønske om det. Målet er at bidrage til en fortsat udvikling af grundlaget for den fælles folkeskole gennem styrkelse af kvaliteten i undervisningen og den pædagogiske ledelse samt muligheden for forældreindflydelse.

Desuden prioriterer regeringen generelt en decentral uddannelsesstruktur, således at der i hver region er et bredt og for regionen relevant udbud af ungdomsuddannelser samt korte og mellemlange videregående uddannelser. Herudover sigtes mod, at uddannelsesinstitutionerne i højere grad tager del i den regionale udvikling.

Regeringen fortsætter arbejdet med de *regionale kulturaftaler*. Formålet er bl.a. at understøtte det lokale og regionale kulturpolitiske engagement og fremme dispositionsfriheden på det regionale niveau. Størstedelen af aftalerne omfatter både amt og flere kommuner, og da er målet desuden at styrke samarbejdet på tværs af amts- og kommunegrænser.

For at styrke kulturlivet i provinsen har regeringen endvidere oprettet en såkaldt *provinspulje*. I alt gives der en ekstra saltvandsindsprøjtning på 80 mio. kr. til kulturelle aktiviteter i provinsen over fire år.

Idrætten er et af de kulturområder, der kan have stor betydning for livet i landdistrikterne. Det er regeringens mål at styrke aktiviteterne i den organiserede idræt og at fremme det foreningsbaserede idrætsliv. Det skal blandt andet ske ved at fjerne de bureaukratiske barrierer for frivilligt arbejde.

Regeringen støtter endvidere de retningslinier, der er blevet givet for hvilke hensyn Post Danmark bør tage i det omfang, at *mindre posthuse i lokalområder lukkes*. Det betyder, at Post Danmark i samspil med lokale interessenter skal drøfte alternative muligheder for postlevering.

ToldSkat har pr. 1. juli 2002 gennemført en omstrukturering. Her er taget vidtstrakte hensyn til det regionale aspekt, således at ToldSkats afdelinger uden for hovedstadsområdet bevares. Dermed sikres servicen for virksomheder og borgere i landets udkantsområder.

6.4 Særligt om kommuners og amtskommuners vilkår
Kommunerne og amterne har et hovedansvar for den lokale udvikling. Regeringen har igangsat en række aktiviteter, som generelt sætter fokus på organiseringen af den offentlige opgaveløsning.

Kommunerne ved bedst, hvor barriererne for udvikling og utraditionelle løsninger ligger. Derfor har inderrigs- og sundhedsministeren i

frihedsbrevet til samtlige kommunalbestyrelser og amtsråd opfordret til at indsende forslag og ideer til initiativer, der kan føre til øget effektivitet og kvalitet i den kommunale opgaveløsning. Endvidere blev kommunalbestyrelserne og amtsrådene opfordret til at indsende regelforenklingsforslag.

Omkring 220 kommuner har hidtil afgivet tilbagemeldinger på frihedsbrevet, og der er indkommet omkring 2.500 forslag. Regeringen er i færd med at vurdere, hvilke initiativer kommunernes forslag giver anledning til.

Strukturen for løsningen af de offentlige opgaver i Danmark blev i store træk fastlagt med kommunalreformen i 1970. Der er siden sket væsentlige ændringer i de forudsætninger, som blev lagt til grund for indretningen af den kommunale sektor. Der er derfor behov for at se nærmere på den offentlige sektors struktur. Hvordan fremtidssikres en decentraliseret offentlig sektor, der både sikrer en effektiv opgaveløsning af høj kvalitet og understøtter det lokale demokrati, herunder dialogen mellem borgere og politikere.

Regeringen har i efteråret 2002 nedsat en *Strukturkommission*, som har fået til opgave at vurdere alternative modeller for indretninger af den offentlige sektor og at komme med anbefalinger, som er holdbare over længere tid. Strukturkommissionen vil også kunne se på antallet af kommuner, herunder om størrelsen af kommuner er ideel i relation til opgaverne.

Forslag fra Strukturkommissionen vil kunne have væsentlige konsekvenser på finansieringssiden. Det vil derfor være naturligt, at beslutninger om større ændringer i kommunernes finansiering, herunder i *tilskuds- og udligningssystemet*, træffes samtidig med en stillingtagen til Strukturkommissionens forslag. Regeringen har derfor besluttet at samordne arbejdet i Inderrigs- og Sundhedsministeriets Finansieringsudvalg om en reform af udlignings- og tilskudssystemet med tidsfristen for kommissionens arbejde. Regeringen agter dog allerede i 2003 at fremlægge forslag om visse tilpasninger i udligningen, som bl.a. tilgodeser vanskeligt stillede kommuner indtil en mere vidtgående ændring kan træde i kraft.

Den 1. januar 2003 træder den ny *kommunestruktur på Bornholm* i kraft. De fem kommuner og amtskommunen bliver lagt sammen og kaldes fremover for Bornholms Regionskommune. Virkningen af kommunesammenlægningen for den kommunale service i henseende til bl.a. kva-

litet, afstand og tilgængelighed er særligt interessant i et landdistriktsperspektiv.

På Bornholm er landdistriktsperspektivet særdeles relevant, da mere end en fjerdedel af befolkningen bor i et landdistrikt. Dette perspektiv er udgangspunktet for et forskningsprojekt, som Indenrigs- og Sundhedsministeriet er ved at igangsætte. Projektet skal tage udgangspunkt i den nye organisering og belyse, hvad ændringerne betyder for landdistriktsområderne. Forskningsprojektet vil belyse såvel de demokratiske effekter som de økonomiske og befolkningsmæssige effekter af kommunesammenlægningen i landdistrikterne.

Den fysiske planlægning er en væsentlig ramme for den lokale udvikling. Emnet for regeringens *Landsplanredegørelse 2003* er den regionale balance i Danmark. Det konstateres i forslaget til redegørelsen, at det for udviklingstendenserne i et landdistrikt er afgørende, om dette ligger i oplandet til en stor by, en mellemstor by eller en lille by. De udfordringer, udviklingen indebærer, lægger op til nye samarbejder om fysisk planlægning på tværs af eksisterende administrative skel. Der er behov for nye former for samarbejde på tværs af sektorer, hvis der skal skabes bedre rammer for den regionale decentrale udvikling.

Forslaget til *Landsplanredegørelse* forventes fremlagt til offentlig debat i december 2002, og den endelige redegørelse forventes afgivet til Folketingets Miljø- og Planlægningsudvalg i foråret 2003.

6.5 EU

EU's mål 2 program for perioden 2000 til 2006 bidrager til at sætte øget fokus på de regionale rammebetingelser for erhvervslivet. Programmet har særlig præference til små og mellemstore virksomheder. Fra mål 2 programmets start og til dags dato er der udstedt tilsagn for i alt knap 77 mio. kr. til projekter i landkommunerne. Den regionale fordeling af tilsagnene er medtaget i redegørelsens bilag 1. (Ikke optrykt her).

Landbruget indtager en stadig mere multifunktionel rolle i landdistrikterne. Regeringen vil derfor arbejde for at tilskudsordningerne, under det EU medfinansierede *landdistriktsprogram* for perioden 2000-2006, tilpasses til mere helhedsorienterede indsatser, der understøtter en bæredygtig udvikling – både socialt, økonomisk og miljømæssigt. Det sker bl.a. via de såkaldte artikel 33 foranstaltninger, der kan give tilskud til projekter, der fremmer tilpasningen og udvik-

lingen af landdistrikterne – også uden for den egentlige jordbrugssektor.

I 2003 vil der blive foretaget en midtvejsevaluering af landdistriktsprogrammet. På baggrund af Kommissionens meddelelse fra juli 2002 om midtvejsrevision af den fælles landbrugspolitik og de efterfølgende drøftelser i ministerrådet, kan der forventes stadig større fokus på den fælles landdistriktspolitik i de kommende år – politisk, økonomisk og indholdsmæssigt.

Det overordnede mål med Fællesskabsinitiativet *LEADER+* i Danmark er gennem støtte til lokale aktionsgrupper at give mulighed for at arbejde med integrerede og bæredygtige indsatser og derved bidrage til at skabe nye arbejdspladser og sikre landdistrikternes fremtid som levende erhvervsaktive samfund. Indsatsen under *LEADER+* initiativet skal fremme nyskabende ideer og have pilotkarakter.

LEADER+ programmet administreres på det lokale niveau af 12 udvalgte lokale aktionsgrupper, der udgør sammenslutninger af lokale private interesser og offentlige myndigheder. De 12 grupper ligger alle i landets udkantsområder og dækker ¼ af landets areal, men i disse områder bor der kun ca. 13 pct. af landets befolkning.

7. AFSLUTNING

Regeringen har nu fremlagt sin første landdistriktsredegørelse. Udviklingen i landdistrikterne, som den er blevet beskrevet, danner baggrund for bestemmelsen af de udfordringer, som landdistrikterne står over for og som alle aktører har et ansvar for at søge at løse.

Regeringen vil arbejde for, at borgerne får mulighed for at vælge at bo så de kvaliteter vedrørende livsvilkår, som den enkelte lægger størst vægt på bedst muligt opfyldes. Men det er også vigtigt at understrege, at et tilvalg af en boform naturligvis også medfører et fravalg af andre mulige boformer. Fordelene ved at bosætte sig i et landdistrikt eller i en landsby skal med andre ord afvejes med de muligheder, der ligger i at bo tæt i et bymæssigt område. Hovedudfordringen ligger således i at skabe rimeligt balancerede vilkår for befolkningen i de tyndt befolkede områder i forhold til byområderne. I den sammenhæng spiller en lang række faktorer ind, jf. de nævnte indsatsområder. Den økonomiske og erhvervsmæssige udvikling i landdistrikterne og i landkommunerne er blot ét – men et meget af-

---

gørende – element, som regeringen vil prioritere. Hermed slutter redegørelsen.

_____

36. møde

Tirsdag den 7. januar 2003 kl. 13.00

Dagsorden

1) Spørgsmål til ministrene.
(Spørgetimen).

2) Spørgsmål om meddelelse af orlov til og indkaldelse af stedfortræderen for folketingsmedlem Mikkel Dencker (DF).

3) Indstilling fra Udvalget til Valgs Prøvelse.

4) Tredje behandling af lovforslag nr. L 49:
Forslag til lov om tilskud til Færøernes hjemmestyre for 2003-06.
Af finansministeren (Thor Pedersen).
(Fremsat 6/11 2002. Første behandling 13/11 2002. Betænkning 21/11 2002. Anden behandling 26/11 2002).

5) Anden (sidste) behandling af beslutningsforslag nr. B 7:
Forslag til folketingsbeslutning om en national handlingsplan til beskyttelse af børn mod seksuelt misbrug.
Af Sandy Brinck (S) m.fl.
(Fremsat 10/10 2002. Første behandling 20/11 2002. Betænkning 5/12 2002).

6) Anden behandling af lovforslag nr. L 4:
Forslag til lov om ændring af lov om erstatningsansvar og lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser. (Godtgørelse til efterladte ved dødsfald).
Af justitsministeren (Lene Espersen).
(Fremsat 2/10 2002. Første behandling 8/10 2002. Betænkning 9/12 2002).

7) Første behandling af lovforslag nr. L 99:
Forslag til lov om ændring af lov om Danmarks tiltrædelse af Schengenkonventionen. (Rådsafgørelse om ændring af artikel 40, stk. 1 og 7, i Schengenkonventionen).
Af justitsministeren (Lene Espersen).
(Fremsat 28/11 2002).

Meddelelser fra formanden

Tredje næstformand (Kaj Ikkast):
Medlemmer af Folketinget Keld Albrechtsen (EL) og Line Barfod (EL) har meddelt mig, at de ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om ændring af sammensætningen af de regionale jordbrugskommissioner m.v.
(Beslutningsforslag nr. B 62).

Medlemmer af Folketinget Ritt Bjerregaard (S), Inger Bierbaum (S), Morten Bødskov (S), Ole Vagn Christensen (S), Henrik Dam Kristensen (S), Erik Mortensen (S), Lone Møller (S) og Nicolai Wammen (S) har meddelt mig, at de ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om oprettelse af en pulje til ernæringsrigtig og økologisk mad i skoler og daginstitutioner.
(Beslutningsforslag nr. B 63).

Medlemmer af Folketinget Keld Albrechtsen (EL) og Pernille Rosenkrantz-Theil (EL) har meddelt mig, at de ønsker at stille følgende forespørgsel til økonomi- og erhvervsministeren:

»Hvad kan ministeren oplyse om regeringens planer om ændring af kulbrintebeskatningen m.v., herunder højere rørledningsafgift, indførelsen af CO₂-afgift, ændringer i selskabsbeskatningen, ændringer i eller indførelse af produktionsafgift, indførelse af beskatning af overnormal forrentning og afvikling eller nedsættelse af fradrag?«
(Forespørgsel nr. F 28).

Medlemmer af Folketinget Søren Søndergaard (EL), Villy Søvnald (SF), Keld Albrechtsen (EL) og Holger K. Nielsen (SF) har meddelt mig, at de ønsker at stille følgende forespørgsel til statsministeren og udenrigsministeren:

»Hvad kan statsministeren og udenrigsministeren oplyse om den danske regerings holdning til missilskjoldsprojektet, herunder til den amerikanske regerings anmodning om at inddrage